

**TÜRKİYE VE AFRIKA ÜLKELERİ DİPLOMATİK TEMSİLCİLERİ
ORTAK
STRATEJİK VİZYON GELİŞTİRME PROJESİ**

**IV. ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU
“Afrika Ülkeleri-Türkiye Arasındaki
Ekonomik İlişkiler”**

EDİTÖR

Oğuzhan KÖSE

* Sonuç Raporu: 1-18, Final Report: 19-36

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	3
TÜRKİYE İLE AFRİKA ÜLKELERİ ARASINDAKİ EKONOMİK İLİŞKİLER	
Süha UMAR	4
TÜRKİYE AFRİKA İLİŞKİLERİ	
Attila G.KIZILARSLAN	7
TÜRKİYE-AFRİKA EKONOMİK İLİŞKİLERİ EKSENİNE BAKIŞ	
Abdullah ÇINAR.....	14
KATILIMCI LİSTESİ	17

SUNUŞ

Afrika kıtası sahip olduğu nüfusu, zengin doğal kaynakları, geniş arazisi ve çok sayıda gelişmekte olan ülkeyi bünyesinde barındırmasının yanı sıra dünyanın ekonomik istikrarı ve büyümesi açısından büyük önem arz etmektedir. Buna rağmen ekonomik göstergelere bakıldığında, kıtanın Gayri Safi Milli Hâsılası'nın (GSMH) dünya ekonomisindeki payının, ihracattaki ve kıtaya yönelik dış yatırımlardaki azalmanın etkisiyle endişe verici boyutlara ulaştığını söylemek mümkündür.

Kıtanın ekonomik büyüme oranının oldukça düşük olması ve doğrudan yabancı yatırımlarda görülen azalma, Afrika'nın diğer kıtalarla kıyaslandığında dünya ticaretindeki payının oldukça gerilerde kalması sonucunu da beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra Afrika'nın son beş yılı aşkın bir dönemde ise nispeten yüksek büyüme oranları yakaladığını, dış yatırımlardaki akışın ve ihracattan elde edilen kazançların arttığını söylemek mümkündür. Kıtanın genel ekonomik performansına ilişkin göstergelere bakıldığında bölgesel anlamda kısmi bir iyileşmeden söz etmek mümkündür. Bugüne kadar görülen olumlu gelişmeler, yoksulluğun azaltılması ve dünya ekonomisiyle bütünleşmenin artırılması hususlarında ancak sınırlı bir etki yapabilmektedir. 900 milyonu aşan bir nüfusa sahip olan Afrika kıtasının Gayri Safi Milli Hâsılası ancak 800 milyar dolar civarındadır. Bu da günlük gelirin bir dolardan daha az olduğu anlamına gelmektedir. Afrika, 450 milyar dolara yakın ticaret hacmi ile tüm dünya ticaretinden yalnızca % 2,5'lik bir pay alabilmektedir. Söz konusu veriler, Afrika'nın küreselleşme sürecinden sürekli olarak uzaklaştığına ve dolayısıyla da bölge halkının büyük çoğunluğunun sosyal açıdan dışlandığına işaret etmektedir.

Uluslararası alanda, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütlerin bilinen çalışmalarının yanı sıra, "Afrika'nın Kalkınması için Yeni Ortaklık" (NEPAD) gibi yeni girişimler çerçevesinde Afrika'da sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Esas itibarıyla bu tarz girişimlerin, Afrika ülkelerinin özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kıtaya doğrudan yatırımlar yapılmasına ve Afrika'dan ithal edilen mallara uygulanan ticari engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak sorumlu ve tutarlı iktisadi politikalar ile birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu bakımdan, Türkiye 2003 yılında "Afrika ile Ticari ve Ekonomik İlişkilerin Arttırılmasına Yönelik Strateji"yi uygulamaya koymuştur. Söz konusu strateji, esasen bölgedeki yoksulluğun önlenmesine ilişkin katkı sağlamayı, sürdürülebilir kalkınmayı yakalamayı ve küreselleşme sürecinde kıtanın, merkezden uzaklaşmasını önlemeyi amaçlamaktadır. "Afrika ile Ticari ve Ekonomik İlişkilerin Arttırılmasına Yönelik Strateji" çerçevesinde bizler, Afrika'nın yapısına uygun olarak siyasi istikrar, ekonomik görünüm, dış ticaret yapısı ile her ülkenin ya da bölgenin, bölgesel entegrasyon süreçlerini de göz önünde bulundurmak suretiyle ülkelere ve bölgelere yönelik programlar geliştirmekteyiz. Afrika ülkeleriyle olan ilişkilerimiz, yüzyıllar boyunca daima dostluk temeline dayalı olmuştur. Günümüzde de Türkiye, gelişmekte olan ekonomisi, nitelikli işgücü ve uluslararası piyasalardaki tecrübesi sayesinde Afrika ülkeleriyle olan ilişkilerini geliştirmektedir. Bundan ötürü şu hususu da göz önünde bulundurmak gerekirse, Afrika bölgesinde yaşayan insanların refahının sağlanması son derece önemli bir görevdir ve Türkiye de bu konuda azami desteği sağlayacaktır.

Bu çerçevede "Afrika Ülkeleri - Türkiye Diplomatik Temsilcileri ile Stratejik Vizyon Geliştirme Projesi" kapsamında icra edilen 4. Çalıştay, Afrika ülkeleri ile Türkiye arasındaki ekonomik ilişkilere hasredilmiştir. İlgili çalıştayın ve projenin bundan sonraki aşamalarının Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki ilişkilerin gelişimine katkılar sağlamasını umuyoruz.

Süleyman ŞENSOY
TASAM Başkanı

TÜRKİYE İLE AFRİKA ÜLKELERİ ARASINDAKİ EKONOMİK İLİŞKİLER

Süha UMAR
Büyükelçi

Sayın Büyükelçiler,

Değerli Katılımcılar,

Dışişleri Bakanlığı adına bugün sizlere hitab etmekten mutluluk duyuyorum. Bu nedenle, toplantıyı tertipleyen Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin değerli Başkanı Sayın Süleyman Şensoy'a, nazik daveti için teşekkür ediyorum.

TASAM tarafından düzenlenen bu çalıştaylar Türk resmi kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin ve Afrika ülkelerinin ülkemiz nezdindeki temsilcilerinin bir araya gelmelerinin sağlamakta ve Türkiye - Afrika ilişkileri konusunda görüş alış verişine olanak vermektedir.

Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki ekonomik ilişkilerin varmış olduğu aşamayı değerlendirmeden önce, sizlere önce Türk ekonomisinin genel durumu hakkında bilgi vermekte yarar görüyorum.

Türkiye son yirmi yıl zarfında önemli bir ekonomik değişim süreci yaşamıştır. Türk ekonomisi, ihracata dayalı ticaret politikalarının da verdiği ivme ile, birçok sektörde sürekli bir büyüme kaydetmiştir.

Hükümetimizin ekonomik programının genel stratejisini şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sağlanması;
- Makroekonomik dengelerin yeniden tesis edilmesi;
- İstihdam yaratıcı önlemlerin alınması;
- Mali sektörün ıslahı;
- Dış ödemeler dengesinde istikrar sağlanması

Bu programın ana hedeflerine bugün için geniş ölçüde ulaşıldığını, örneğin yıllık enflasyon oranının tek haneli rakamlara çekildiğini ve ekonomide istikrarlı bir büyümenin gerçekleştirildiğini söylemek olanaklıdır. Nitekim Türkiye bugün, 400 milyar ABD doları'na ulaşan gayri sâfi milli geliri ile dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasında yer almaktadır.

Son beş yıl zarfında Türk ekonomisi yılda ortalama % 7 oranında büyüme kaydetmiş, kişi başına düşen yıllık millî gelir, 2006 yılında 5.447 ABD Doları'na ulaşmıştır.

Aynı yıl, dış ticaret hacmimiz 223 milyar Dolar olmuştur. 2007 yılı sonu itibariyle ihracat gelirimizin 100 milyar Dolar'ı aşacağı tahmin edilmektedir.

Dinamik ekonomisi, geniş iç pazarı, rekabet gücü yüksek sanayi ve yetişmiş insan gücü sayesinde Türkiye yabancı yatırımcılar için de çekici bir ülke haline gelmiştir. Bazı kamu iktisadî teşebbüslerinin özelleştirilmesinin de etkisiyle, 2006 yılında Türkiye'ye gelen yabancı sermaye 20 milyar Dolar olarak verilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın döviz rezervleri de bu gelişmelere paralel olarak artış göstermiş ve Şubat 2007 ayı itibariyle 60 milyar ABD Doları düzeyine ulaşmıştır. Bu rezervin, Türk ekonomisine gerek iç, gerek dış mâli piyasalarda meydana gelebilecek olan dalgalanmaları göğüsleyebilme olanağı verdiği düşünülmektedir.

Türk ekonomisinin bu kısaca özetlediğim durumu bize Afrikalı dostlarımız ile ekonomik ve ticari ilişkilerimizi geliştirme ve gerektiğinde Afrika ülkelerine destek olma olanağı vermektedir.

Türkiye, Afrika kıtasında henüz yeterince değerlendirilmemiş çok geniş işbirliği alanları bulunduğu inanmaktadır.

Hemen hemen tüm Afrika ülkelerinin gereksinim duydukları teknoloji (know-how) ve deneyim Türkiye'de mevcut olup, biz bu birikimimizi Afrikalı dostlarımızla paylaşma yönünde somut adımlar atmış bulunuyoruz. Tarım, sağlık, meslekî eğitim gibi alanlar buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye, ayrıca, sanayileşmiş ülkelere tarafından Afrika'ya yapılan doğrudan yatırımların artırılması, kalkınmaya yardım resmî programlarının yaygınlaştırılması ve Afrika ülkelerinin ticaret kapasitelerinin geliştirilmesi yolunda çaba sarf etmektedir.

Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki ticaret hacmi 2006 yılı itibariyle yaklaşık 12 milyar ABD Doları düzeyine erişmiştir. Bu rakam, 2003 yılında 5,4 milyar Dolar seviyesinde idi.

Amacımız, yakın bir gelecekte Afrika ile olan ticaretimizin hacmini 30 milyar Dolar düzeyine yükseltebilmektir.

Halen Afrika'da faaliyet gösteren 350 Türk şirketi tarafından çeşitli Afrika ülkelerine yapılan doğrudan yatırımlar, 400 milyon ABD Doları'na ulaşmış bulunmaktadır. Bu rakamın önümüzdeki dönemde daha da artacağından kuşkusuz yoktur.

Türk müteahhitlik firmaları tarafından şimdiye kadar Afrika'da, çoğu Kuzey Afrika ülkelerinde olmak üzere üstlenilen projelerin değeri 17,3 milyar ABD Doları'na erişmiştir. MEPAD programının da yaratacağı ivme ile Türkiye özellikle Sahraaltı Afrika ülkelerinde gerçekleştirilecek büyük altyapı projelerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak istemektedir. Bildiğiniz gibi Türkiye, 9 Mayıs 2007 tarihinde Afrika Kalkınma Bankası yönetimine bir niyet mektubu göndererek, söz konusu mali kuruluşa hissedar olma

arzusunu belirtmiştir. Afrika Kalkınma Bankası ve Afrika Kalkınma Fonu üyeliğimizin yakın bir gelecekte gerçekleştirilmesinin Türk müteahhitlik sektörüne Afrika'da yeni ufuklar açacağına durumun da karşılıklı çıkarlara hizmet edeceğine inanıyoruz.

Türk Hava Yolları'nın Hartum, Addis Ababa Johannesburg, Dagos ve Dakar seferlerine başlamış olması da Türkiye ile Afrika ülkeleri arasında ekonomik ve ticarî ilişkilerin geliştirilmesine olumlu katkıda bulunacaktır.

Öte yandan ülkemiz, Nijer'de gıda güvenliğinin sürdürülebilir bir şekilde sağlanabilmesini teminen, hibe şeklinde 1 milyon Dolar tutarında mali yardım taahhüdünde bulunmuştur.

Türkiye'nin kalkınmaya yardımdan sorumlu resmî bir kuruluşu olan Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın (TİKA) 2005 yılından beri faaliyetlerini Afrika kıtasına da genişlettiğine işaret etmek isterim.

TİKA'nın, bugün, Addis Ababa, Hartum ve Dakar olmak üzere üç Afrika başkentinde Program Koordinasyon Ofis'leri açılmıştır. Bu ofisler sadece buldukları ülkelerde değil, bitişik ve yakın ülkelerde de tarım, sağlık ve eğitim başta olmak üzere çeşitli teknik yardım projelerine destek vermektedir.

Sayın Başkan,

Sayın Büyükelçiler,

Sayın Katılımcılar,

Ana hatları ile özetlemeye çalıştığım bu olumlu gelişmeler, Türkiye'nin 1998 yılından beri uygulamaya koymuş bulunduğu Afrika'ya açılım politikasının kararlı bir şekilde yürütüldüğünün açık göstergeleridir.

Bir hususu özellikle vurgulamak isterim. Türkiye, Afrika ülkeleri ile olan ilişkilerini, eşitliğe, hakkaniyete ve karşılıklı yarara dayalı bir ortaklık (partnership) olarak görmektedir.

Sözlerimi bitirirken, bu Çalıştay'ı tertipledikleri için TASAM yöneticilerine tekrar teşekkür eder, ülkemize akredite Sayın Afrika Büyükelçileri'ne ve değerli katılımcılara esenlikler dilerim.

TÜRKİYE AFRIKA İLİŞKİLERİ

Attila G.KIZILARSLAN

Afrika Ülkeleri ve Bölgesel Kuruluşlar
Dairesi Başkanı
Dış Ticaret Genel Müdürlüğü

Afrika kıtası insanoğlunun doğum yeridir ve yüzyıllar boyunca insanlığın hizmetinde vazgeçilmez bir kaynak üssü olmuştur.

Dolayısıyla, bizler, Afrika halklarının refahı için ortaya konan çabaları uluslararası toplumun üzerine düşen önemli bir görev olarak değerlendirmekteyiz. Türkiye bu konuda elinden geleni yapacaktır.

Altyapı, üstyapı, yetişmiş insan gücü eksikliği, yoksulluk ve güçsüzlük kıtanın her tarafında yaygın durumda iken, Afrika ülkeleri sürekli olarak siyasi istikrarsızlıklar ve bölgesel çatışmalar ile mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Ne var ki, son yıllarda görece daha istikrarlı bir kıta kendini göstermeye başlamış, uzun süredir ertelenmekte olan ekonomik faaliyetler ve çok düşük düzeyde seyreden talep miktarı yükselme eğilimine girmiştir. Önümüzdeki yıllarda bu tür faaliyetlerin daha da artmasını beklemekteyiz. İnanıyoruz ki, Türkiye sahip olduğu “serbest ticaret yoluyla adil ticaret” vizyonu sayesinde Afrika ülkelerinin içinde buldukları yoksulluk kısır döngüsünü kırmaları ve dünyanın her yerinde ekonomik ve ticari ilişkiler geliştirmelerine yardımcı olma konusunda en uygun ülkedir. Çünkü ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi noktasında Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki coğrafi yakınlığın yanında Türkiye'nin, bazı Afrika ülkeleri ile sahip olduğu tarihsel bağlar da kritik öneme sahiptir.

Yine, Türkiye'nin sanayi ve dış ticaret altyapısı Afrika ekonomilerini tamamlayıcı özellikler taşımaktadır. Bu çerçevede, Afrika bizim firmalarımız için, özellikle de küçük ve orta büyüklükteki girişimler için hedef pazar konumundadır. Afrika Türkiye için sadece ihracat için canlı bir pazar değildir, aynı zamanda Türk endüstrisi için ucuz hammadde de sağlamaktadır.

Yüzyıllar boyunca, Afrika ülkeleri ile siyasi ilişkilerimiz dostluk temelinde sürmüştür. Günümüzde ise Türkiye, gelişmiş sanayisi, nitelikli işgücü ve uluslararası pazarlardaki deneyimi sayesinde Afrika ülkeleri ile sahip olduğu mevcut ticaret ve yatırım ilişkilerini daha ileri düzeye taşımak için tüm çabasını ortaya koymaktadır.

Bu saptamalar bizi Afrika ülkelerine yönelik olarak 2003 yılında başlattığımız yeni bir Kalkınma Stratejisi'ni tasarlamaya ve uygulamaya sevk etmiştir.

Bu bağlamda, “Afrika ile Ekonomik ve Ticari İlişkileri Güçlendirme Stratejisi” Müsteşarlığımızca 2003 yılında uygulamaya konulmuştur.

Strateji'nin temel hedefleri şunlardır:

- Türkiye'nin Afrika ülkelerinin toplam ticaretindeki payını üç yıl içerisinde %3'e yükseltmek (Türkiye'nin Afrika ülkeleri ile 2005'te 567milyon dolar civarında olan payı %2,1 civarındadır.)
- Küçük ve orta ölçekli girişimlerin bölge ülkelerine girişini kolaylaştırmak
- Belli başlı sektörlerde Türkiye'nin rekabet gücünü artırmak için ilgili Afrika ülkeleri ile ortak ya da doğrudan Türk yatırımları yapılmasını sağlamak
- Türkiye'den bölge ülkelerine teknoloji transfer etmek
- Türk mühendislik, inşaat ve danışmanlık firmalarının Afrika pazarlarındaki payını artırmak
- Ulusal ekonomilerdeki ekonomik faaliyetlerin artırılması ve daha fazla katma değer elde edilmesi amacıyla Afrika ülkelerine yatırım yaparak yoksulluğu azaltmak

Stratejinin başlıca araçları şunlardır:

- Ortak Ekonomi Komisyonu (JEC) ya da üst düzey ekonomik müzakere ve karar alma mekanizmaları oluşturmak suretiyle düzenli diyalog başlatmak
- Afrika ülkeleri ile ilişkilerimizin yasal çerçevesini teşkil edecek olan temel anlaşmaları ivedilikle sonuçlandırmak
- Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) karşı ve diğer uluslararası yükümlülükleri göz önünde bulundurulmak koşuluyla, Serbest Ticaret Anlaşmaları ve tercihli ticaret anlaşmaları yapmak
- Ticaret politikası araçları ile ilgili yasaların hazırlanması ve uygulanması konusunda Afrika ülkelerine uluslararası uygulamalara paralel teknik yardım sağlamak
- Afrika ülkelerinin Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik çabalarını desteklemek
- Fuarlar, sergiler, ticaret ve satın alma işleri gibi başlangıç faaliyetleri için uygun koşullar yaratmak
- Afrika ülkelerinde Ticari Danışmanlık büroları kurmak
- Türk teknik danışmanlık firmalarının hedef ülkelerde yapılanmalarına yardımcı olmak ve karşılıksız yardım ve kredi sağlayarak bu firmalar aracılığıyla Afrika ülkelerinde yeni projelerin yapılmasının önünü açmak
- Türk bankalarının Afrika ülkelerindeki faaliyetlerini güçlendirmek
- Türkiye'nin deneyimli olduğu alanlarda Afrika ülkelerine teknik yardım ve eğitim desteği sağlamak

Bu strateji bağlamında, hedef ülkeler siyasi istikrar, ekonomik durum, ticaret hacmi, dış ticaret rejimi, doğal kaynaklar, büyüme potansiyeli, stratejik yerleşim ve bölgesel entegrasyon süreçleri gibi faktörler göz önünde bulundurularak gruplandırılmışlardır. Afrika ülkelerini Kuzey Afrika ülkeleri ve Sahra Altı ülkeler gibi kategorilere ayırarak incelemek zorunludur. Strateji altında Kuzey Afrika ve Sahra Altı ülkeler ile ilgili ülke ve bölge temelli çalışmalar başlatılmıştır.

STRATEJİNİN ÖNEMLİ SONUÇLAR

Afrika ülkelerine yönelik olan stratejimizi uygulamaya koyduğumuz zamandan beri iyi belirlenmiş ve hazırlanmış strateji araçlarının uygulanması yoluyla başarılı sonuçlar elde ettik. Bu başarılı sonuçlar, çalışmalarımızı hızlandırarak devam ettirme konusunda bize güç ve cesaret verdi.

Geleceğe yönelik planlarımız, uzun bir zamandır Afrika ülkelerine yönelik stratejilere dayandığı için, çalışmalarımıza ilişkin önemli kilometre taşlarını ve anahtar noktaları sizlere açıklamak istiyorum:

- Firmalarımızın Kuzey Afrika ülkelerinde karşılaştıkları, pazara ulaşım ve mal, hizmet ve sermayenin serbest dolaşımı ile ilgili problemleri çözebilecek bir atmosferi yaratabilmek için, bu ülkeler ile ülkemiz arasında Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) görüşmeleri başlatıldı. Bu çalışmalar bağlamında, Fas, Mısır ve Tunus ile STA'lar imzalandı ve Cezayir ile STA görüşmeleri başlatıldı. Bu STA'lar, Afrika'da imzalanmış ilk anlaşmalardır. Ayrıca Güney Afrika ile STA görüşmelerinin başlatılması için çalışmalar devam etmektedir. Bunlara ilaveten, AB ve Afrika-Karaip-Pasifik arasında mevcut ticaret ilişkiler kapsamında bu yıl içerisinde Sudan, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kenya, Etiyopya ve Cibuti ülkeleri ile STA görüşmelerinin yapılması planlanıyor. Ülkemiz ile Mısır, Cezayir, Tunus, Fas, Etiyopya, Sudan, Güney Afrika ülkeleri arasında Çifte Vergilendirmeden Kaçınma Anlaşmaları imzalandı. Ayrıca Mısır, Cezayir, Tunus, Fas, Etiyopya, Sudan, Güney Afrika ülkeleri ile Türkiye arasında Karşılıklı Yatırımların Geliştirilmesi ve Korunması Anlaşmaları ikili anlaşmalar olarak imzalandı.

- Stratejiyi uygulamaya koyduktan itibaren, Afrika ülkeleriyle Türkiye arasında ekonomik ve ticari hukuksal zemini tamamlamak ve böylece de ekonomik ve ticari aktiviteleri geliştirmek ve kolaylaştırmak amacıyla dokuz ülke (Kenya, Tanzanya, Güney Afrika, Moritanya, Fildişi Sahilleri, Madagaskar, Burkine Faso, Malavi ve Ekvator Ginesi) ile Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmaları imzalandı. Bu anlaşmaların imzalanmasından sonra da başka anlaşmalar için çalışmalarımız halen devam etmektedir.

- Ekonomik ve ticari ilişkilerin hukuksal zeminini oluşturmaya yönelik anlaşmalar yapabilmek için Türkiye ile Mozambik, Gabon, Angola, Gana, Nambia, Liberya, Sierra Leone ülkeleri arasında üst düzey görüşmeler çoktan başlatılmış ve ön hazırlık görüşmeleri tamamlanmış durumdadır. Bu anlaşmalar kısa bir süre zarfında imzalanacaktır.

- Türkiye ile Afrika ülkeleri arasında ikili ilişkileri daha fazla geliştirmek amacıyla, dokuz ülkeyle (Mısır, Cezayir, Tunus, Fas, Etiyopya, Sudan, Senegal, Cibuti, Kamerun, Libya) JEC toplantıları yapıldı ve böylece bu toplantılar süresince somut projeler geliştirildi.
- Öncelikle, 53 ülkeyi içeren Afrika kıtasında diplomatik temsilciliklerimizin sayısını artırmamız büyük bir zorunluluktur ve son derece önem arz etmektedir. Ülkemiz, günümüzde sıkı ekonomik ve ticari ilişkilerimizin ve tarihsel bağlarımızın olduğu Afrika kıtasında halen sadece 12 büyükelçiliğe sahiptir. 2007 yılında Türkiye'nin Afrika kıtasında sahip olduğu Ticaret Ataşeliği sayısı 11'e ulaştı. Bu sayı, 2004 yılında sadece 4 idi.
- Afrika ülkelerinde yeni Türk Büyükelçiliklerinin açılmasıyla birlikte Ticaret Ataşeliklerinin sayısı da aynı zamanda yakın bir gelecekte artacaktır. Bu durum, doğal olarak, Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri daha fazla geliştirecektir.
- Stratejimizin en önemli araçlarından birisi, Afrika'nın kalkınma çalışmalarına önemli katkı sağlayan teknik yardım ve eğitim programlarıdır. Bu bağlamda, tüm Türk kurumlarının sağladığı teknik yardım ve eğitim programlarını koordine etmek için uygun bir ortamın oluşturulabilmesi ve bunların hedeflerimize uygun biçimde kullanılabilmesi amacıyla TİKA ile toplantılar yapıldı. Bu toplantılar neticesinde TİKA, Afrika ülkelerinde görev ve yükümlülükler üstlenmeyi kabul etti. Böylece Addis Ababa (Etiyopya), Hartum (Sudan) ve Dakar (Sudan)'da TİKA Ofisleri açıldı.
- Afrika ülkelerine, özellikle de kıtanın az gelişmiş ülkelerine, yönelik yapılan teknik yardımların, bu ülkeler için kendi kabiliyetlerini, kapasitelerini ve etkinliklerini geliştirmeleri konusunda ne kadar önemli olduğunu biliyoruz. Bu noktada, Türk devletinin, devam etmekte olan teknik yardımlarını önümüzdeki yıllarda arttıracığını belirtmek istiyorum. Afrika'da mevcut olan 3 ofise ilaveten, Türk teknik yardımlarının miktarını ve kapsamını daha fazla arttırmak için, TİKA'nın yeni teknik yardım ofisleri, Afrika kıtasının az gelişmiş ülkelerinde kurulacaktır.
- Libya ile ilişkilerde yaşanan olumsuz gelişmeler yüzünden bu ülkedeki Türk firmaları önemli ölçüde tasfiye edilmiştir. Libya'nın uluslararası sisteme geç entegrasyonunun doğurduğu sonuçları ve bu ülkeye uygulanan ambargonun kaldırılması ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmekteyiz. Bu doğrultuda, Libya ile yüksek düzeyde ilişkiler yeniden kurulmuştur. Ortak Mutabakat Komisyonu, Libya tarafından Türk inşaat firmalarına verilen kredilerin -son 20 yılın ilişkiler açısından ana sorunsalını oluşturan meselesi- likidite edilebilmesi için oluşturulmuştur. Bu yönde çabalar devam etmektedir. Ayrıca, Türk firmaları için, petrol fiyatlarının hatırı sayılır yükselişine bağlı olarak, Libya inşaat sektöründe fırsatlar doğmaya başlamıştır. Uzun bir zamanda sonra Türk inşaat firmaları, geçen yıl yeni projeler almaya başlamışlardır ve bugün itibarıyla en önemli Türk firmaları bu sektörde yerlerini almaya başlamıştır.
- Zengin petrol rezervlerinin 1999 yılında keşfedilmesinin ardından Sudan ekonomik ve politik olarak gelişmeye başlamış, bu doğrultuda Doğu Afrika'nın öncelikli ülkelerinde biri olarak anons edilmiştir. Bu bağlantiyla Sudan'ın kalkınması için özel programlar

uygulamaya konulmuştur. Türk firmaları da bu amaç doğrultusunda Sudan'da yerlerini almaya başlamıştır. Sudan'a yatırım yapan Türk firmalarının sayısı 120'ye ulaşmış ve toplam yatırımları da 200 milyon doları bulmuştur. Türk müteahhitlerinin projelerinin toplam değeri 265 milyon dolar seviyesindedir.

- Fas ve Cezayir ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi için yürütülen faaliyetler, özellikle büyük çapta inşaat işleri, Türk müteahhitleri için buralardaki inşaat pazarlarına girme fırsatını sağlamaktadır. Bu çerçevede Türk inşaat şirketleri son üç yılda Fas'ta 635 milyon dolar ve Cezayir'de 376 milyon dolar tutarında projelere imza atmışlardır.

- Ülkemizin önemli avantajlara sahip olduğu karayolu taşımacılık sektörünün açılımla paralel olarak son iki yılda, Türk karayolu taşımacılık firmalarının Sudan, Cibuti ve Etiyopya marketlerine dâhil olabilmesi için en uygun şartlar yaratılmıştır.

- Hedef ülkelerdeki ticari işler, satın alma işleri, fuarlar ve diğer birçok program Türkiye ihracatının Cezayir, Fas, Libya, Kuzey Afrika, Sudan, Etiyopya, Cibuti ve Kamerun gibi ülkelerde dev sıçramalar göstermesini sağlamıştır.

- Türkiye ve Afrika ülkelerindeki kamu ve özel sektörlerin direk bağlantı kurmasının önemine inanmaktayız, bu doğrultuda, fuarlar, ticaret ve satın alma işleri düzenlemekteyiz. 2 yıl içerisinde Afrika kıtasında 15'ten fazla Türk İhracat Fuarı ve uluslar arası fuarlara ulusal katılım gerçekleşecektir. Afrika ülkelerinde düzenli olarak ticari işler organize etmekteyiz ayrıca onların özel sektörlerini Türkiye'deki fuarlara davet etmekte ve aynı sektörlerdeki Türk firmalarıyla tanışmalarını sağlamaktayız. Bu faaliyetlerimizi daha da artırarak Afrika ülkelerinin ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak vermekte, teknoloji transferi ve yeni sanayi dallarıyla tanışarak ülkelerinde kurmalarına ve değer üretmelerine böylece ülkelerinin ekonomik kalkınmasına yardım etmekteyiz.

- Birçok Türk firması Türk sanayisinin şiddetle ihtiyacı olan hammaddeleri, faaliyetlerimiz sonucu herhangi bir aracıya ihtiyaç duymadan doğrudan Afrika'dan temin edebilmektedir.

- Afrika ile 2003 yılında 2,1 milyar dolar olan ihracatımız 2006 yılında 4,6 milyar dolara yaklaşmış aynı zamanda 2003 yılı itibariyle 3,3 milyar dolar olan ithalatımız da 2006 yılında 7,3 milyar dolara ulaşmıştır. Önemli bir ayrıntı olarak not düşülebilir ki hidrokarbon gibi temel hammaddeleri Afrika'dan ithal etmekteyiz.

- Stratejinin belirlendiği 2003 yılından itibaren 2006'nın sonuna kadar olan dönem dikkate alındığında, Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki ticaret hacminin 5,5 milyardan %117'lik artış ile 11,8 milyar dolara çıktığının altını çizmek gerekir. Bu artış aynı dönemde Türkiye'nin bütün ticaretinde gerçekleşen % 91'lik artıştan bile daha fazladır.

- 2007 yılı sonunda Afrika ülkelerine ihracatımızın 6,2 milyar dolara çıkmasını tahmin ederken, Türkiye'nin Afrika'dan ithalatının 9 milyar doları aşması beklenmektedir. Böylece 2007 yılı sonunda Afrika ülkeleri ile olan ticaret hacmi 15 milyar dolardan fazla olacaktır.

- Kıta ile ticari ilişkilerimizdeki bu olumlu gelişme sayesinde, 2011'in başında ticaret hacminin 30 milyar dolara çıkmasını beklemekteyiz.

- Türkiye'nin 2006 yılında beş ana ihracat ortağı Cezayir, Mısır, Libya, Fas ve Güney Afrika ve ana ithalatçı ülkeleri de Libya, Cezayir, Güney Afrika, Mısır ve Nijerya'dır.
- 2003, 2004, 2005 yıllarında Türk şirketleri tarafından yürütülen projelerin toplamı sırası ile 578, 652 ve 949 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle 2003-2005 döneminde yürütülen projeler %62 artış göstermiştir. Bu rakamlar 2006'da 2,3 milyar dolara ulaşarak rekor kırmıştır.
- Özellikle Libya ve Cezayir'de altyapı ve üstyapı taleplerinin yoğunluğu ile 2007 yılında şirketlerimizin Afrika'da yürüttüğü yapı çalışmaları toplamının 5 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.
- Afrika'daki Türk yatırımı, 2003 yılından itibaren inanılmaz bir şekilde artış göstermiş ve 2006 yılı sonunda 500 milyon doları aşmıştır.
- Türkiye-Mısır Serbest Ticaret Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile beraber Türk firmaları bazı yatırımlarını Mısır'a yönlendirmiştir. Bu eğilimin hız kazanacağını tahmin etmekteyiz.
- Küçük ve Orta Ölçekli Türk firmaları tarafından Afrika'daki yatırımların artırılmasını hedefleyen Stratejinin resmen devreye girmesinden itibaren birçok firma özellikle Kuzey Afrika ülkeleri, Sudan, Etiyopya ve Güney Afrika'ya yatırım yapmaya başlamışlardır ve gelecek yıllarda bu tür yatırımların hız kazanacağını tahmin etmekteyiz.
- 2010 yılı sonu itibariyle Türkiye'nin Afrika'ya yatırımının 5 milyar dolara ulaşması öngörülmektedir.
- Kuzey Afrika'da özellikle Cezayir, Mısır, Libya, Fas ve Tunus'taki faaliyetlerimiz sonucu Türkiye'nin Kuzey Afrika pazarındaki payı %4'e ulaşmıştır.
- Stratejinin amaçları doğrultusunda yedi ülkede Ticaret Misyonu düzenlenmiştir. Bu ülkeler Cezayir, Sudan, Libya, Mısır, Etiyopya, Güney Afrika ve Tunus'tur. Ayrıca Türkiye 61 uluslararası fuara katılmıştır. Bunlardan 9 tanesi "Türk İhracat Fuarı" olarak düzenlenmiştir.
- Dahası, Türkiye Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) stratejinin uygulamasında olumlu katkılarına büyük önem vermektedir. Kamu kuruluşları ve STK'lar arasındaki iyi ilişkilere örnek olarak TUSKON, beraber geçen iki yılda Türkiye-Afrika Dış Ticaret Köprüsü Programları düzenlemiştir. Tecrübelerimizden şunu gördük ki; bu çalışmalar özel sektörü bu ülkelerle tanıştırmakta faydalı olmuş ve bu firmalar yatırımlarına başlamıştır. Bu yüzden önümüzdeki yıllarda TUSKON ile beraber benzer programlar uygulamayı sürdüreceğiz.
- 8-9 Mayıs 2006'da İstanbul'da TUSKON tarafından "Türkiye-Afrika Dış Ticaret Köprüsü Programı" düzenlenmiştir. Türk özel sektörden 1500'e yakın işadamaı, çeşitli Afrika ülkelerinden 12 Bakan ve 500'e yakın Afrikalı temsilci bu toplantıya katılmıştır.
- Bu programın ikinci evresi 16-20 Mayıs 2007'de 890 Afrikalı işadamaı, 24 Bakan ve Müsteşar, 70'den fazla üst düzey bürokrat ve gazetecilerin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

İnanıyoruz ki, bu programın sonuçları ticaret, yapı ve danışma hizmetleri ve Afrika'ya yönelik doğrudan Türk yatırımı noktalarında yakın zamanda alınacaktır.

- Aslında, bu program bize Türkiye'nin tüm imkânları ve araçları ile kıtada kamu ve özel yatırımlarını artırma noktasındaki istek ve kararlılığını göstermektedir.
- Burada ayrıca Afrika Birliği'nin, Türkiye ve kıta arasındaki ilişkilerin daha da iyileşmesi için gösterdiği değerli yardım ve çalışmalarını vurgulamalıyız.
- Biz daha geniş bir çerçeve, büyüklük ve mükemmel ufuklara bakmak için çalışmalarımızı Afrika Birliği ile birleştirmeye hazırız.
- Strateji dâhilinde, 3 Mayıs 2006'da İslami Kalkınma Bankası ile Müsteşarlığımız arasında Afrika ülkeleri ile ticaret yapmaya istekli firmaların uluslararası finans kaynaklarını çeşitlendirmek için Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Bu Mutabakat Zaptı özellikle Türkiye ve Afrika ülkeleri arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri geliştirmek için imzalanmıştır.
- İslami Kalkınma Bankası ile imzalanan bu Mutabakat Zaptı ile Afrika'da ekonomik faaliyetlerle meşgul Türk firmaları için Türk Eximbank'a ek olarak İslami Kalkınma Bankası finansal kaynaklarını da kullanmak mümkün olacaktır.

TÜRKİYE-AFRİKA EKONOMİK İLİŞKİLERİ EKSENİNE BAKIŞ

Abdullah ÇINAR
İstanbul Ticaret Odası
Yönetim Kurulu Üyesi

TÜRKİYE-AFRİKA TİCARİ İLİŞKİLERİ

Türkiye ile Afrika arasındaki ticaret hacminin on beş milyar dolara çıkarılması hedeflenmektedir. Son üç yılda özellikle Türkiye ile Güney Afrika Cumhuriyeti arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin giderek artmakta olduğu gözlenmektedir. Afrika kıtası ile olan ticaret hacmimiz son 4 yıl içinde bir buçuk milyar dolardan on milyar dolara tımanmıştır ve 2008 senesinde de on beş milyar dolarlık bir ticaret hacmi hedeflenmektedir. Türkiye'nin Afrika ile ticaret hacmi daha çok Akdeniz'e kıyısı olan ülkeler vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Sahra-altı Afrika ülkeleriyle olan ticaretin büyüme hızının toplam ticaretteki büyümeye oranla daha fazla olduğu gözlemlenmektedir.

SAHRA -ALTI BÖLGESİ

Afrika Kıtası'nın Sahra - Altı Bölgesi kırk beş civarında ülkeyi kapsamaktadır. Nüfus büyüklüğü açısından Nijerya'nın, yüz kırk milyonluk nüfusu ile açık ara en kalabalık ülke olduğu görülmektedir. Ondan sonra gelen yedi ülke nüfus olarak orta büyüklükte sayılabilir. Geriye kalan ülkelerden on ikisinin nüfusu on ile yirmi milyon arasındadır ve yirmi beşinin nüfusu da on milyonun altındadır.

SAHRA-ALTI ÜLKELERİNİN ÖNEMİ

1990'lı yılların sonlarından itibaren kıtaya yönelik ilginin yeniden arttığı görülmektedir. Çeşitli hammaddeler, bazı bölge ülkelerinde bulunan zengin petrol ve maden yatakları, Sahra altı Afrika'nın stratejik öneminin artmasını büyük katkı sağlamıştır. Afrika özellikle Çin Halk Cumhuriyeti başta olmak üzere Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa Birliği (AB), Rusya, Japonya ve Hindistan gibi birçok ülkenin ilgi alanı haline gelmiştir.

İSTANBUL TİCARET ODASI'NIN BATI AFRİKA GEZİSİ

Afrika ile ilgili olarak İstanbul Ticaret Odası (İTO), İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi (TİKA) arasında bir "İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. İşbirliği Protokolü çerçevesinde gerçekleştirilen ön çalışmalar neticesinde, ilk etapta Batı Afrika Ülkelerinden Senegal, Mali, Fildişi ve Gana'ya Temmuz ayının ilk haftası bir seyahat gerçekleştirilmiştir.

BATI AFRİKA İZLENİMLERİ

Batı Afrika ülkeleri, buldukları konum ve ekonomik potansiyel açısından çok önem taşımakta olduklarından ihmal edilmeleri büyük bir hata olacaktır. Bu ülkelerde kişi

başına düşen milli gelirler şu an itibariyle bin dolar ve altında seviyelerde seyretmektedir ama aynı zamanda bu kişi başına düşen milli gelirler hızlı bir şekilde gelişme göstermektedir.

Afrika açısından Türkiye, Avrupa ülkeleri tarafından Afrika'ya karşı, geçmişte uygulanan sömürgecilik ve koloncilik faaliyetlerinden dolayı Avrupa ülkelerine oranla avantajlı bir konumda yer alabilir niteliktedir. Bu durum özellikle Afrika ile temasta bulunan kamu kurum ve kuruluşları ve Sivil Toplum Kuruluşlarınca (STK) da dile getirilmektedir.

Afrika ülkelerinin tarımsal potansiyeli bakımından bakacak olursak, tarımsal hammadde, pamuk, kakao, kahve, muz altın vb., madenler gibi ürünler bu ülkelerden ithal edilebilecek ürünler olup her türlü ürün de aynı zamanda ihraç edilebilir. Afrika gerçeği açısından söz konusu ülkeler çok basit sanayi tesislerine (küçük çaplı tekstil kumaş üretimi, çimento un) sahip olup, geri kalan bir çok ürünü dışardan ithal etmek zorunda kalmaktadır.

Afrika ziyareti sırasından her tür işlenmiş gıda, inşaat malzemeleri, plastik ev eşyası, tekstil ürünleri başta olmak üzere tüketim malzemeleri olabilecek hemen her ürün açısından yüksek düzeyde talep göze çarpmaktadır. Aynı zamanda bu ülkelerin sanayileşme girişimleri ve çabalarının başında olmaları dolayısıyla özellikle tarımsal makine, tekstil makinesi, jeneratör gibi ürünlere ilgi duydukları ve inceleme gezisi yapılan ülkelerin tamamında bu ürünlere yönelik yüksek bir talep olduğu gözlenmiştir.

Bu ülkelerin her birinde piyasadaki nihai ürünlerin neredeyse tamamının ithal olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. Ürün kalitesi halkın alım gücü ile orantılı olarak çok düşük, ambalajları ise çok sıradan bir şekilde düzenlenmekte oldukları değerlendirilebilir. Ancak piyasadaki ürünlerin kalitesinin aksine fiyat seviyesi çok yüksektir.

Gezi sırasında edindiğimiz diğer bir izlenim de inşaat sektörüyle ilgilidir. İnşaatların yoğunluğu yanında standartlarının çok düşük olduğu dikkatimizi çekmiştir. Bununla birlikte inşaat sektörü, ülkelerin hızla artan nüfuslarına orantılı olarak ve de gelecekte şu an itibariyle çok düşük seviyede olmalarından dolayı gelişmesi kaçınılmaz olan bir sektör olarak göze çarpmaktadır. Aynı zamanda ekonomik gelişmeleri ile birlikte ortaya çıkacak olan altyapı ve üstyapı ihtiyaçları göz önüne alındığında potansiyel olarak en önemli alanlardan biri olarak dikkate değer bir hal arz etmektedir.

Aynı zamanda tüm ülkelerde dağıtım kanalları çok dağınık ve bireysel bir yapılanma göstermektedir. Büyük çaplı ticaretin tamamı belli başlı ama az sayıda işadınının elinde olup onlarla işbirliği yapılabilmesi de mümkündür. Ancak bu ülkeler ile yapılacak ticaretin başlangıçta çok küçük boyutlarda olabileceği özellikle siparişlerin iki yada üç bin dolarlar seviyesi ile sınırlı olabileceği göz önüne alınmalıdır.

Bu ülkelerin tamamında yatırım yapmak isteyen yabancı firmalara büyük teşvikler verilmektedir. Yatırım yapmayı düşünen firmaların atıl makineleri özellikle tekstil sektöründe bahsi geçen ülkelerde değerlendirilmektedir.

Tüm bunların yanı sıra bu dört ülkenin de belirli bir yüzdesinin Müslüman olması avantaj olarak sayılabilir. Ticaretle hedef tüketici profili belirlenirken Müslümanlar arasında çok eşliliğin çok yaygın olduğu önemli bir ayrıntı olarak göze çarpmaktadır.

Özellikle bu ülkelerde fuar düzenlenmesi gibi faaliyetler de ticari ilişkilerin gelişmesi için çok ciddi önem arz etmektedir.

SONUÇ

Afrika kıtasının tamamı göz önüne alındığında özellikle Sahra-Altı bölgesi dikkati çekmektedir. Bu bölge özellikle ülke sayısı bakımından ilgiye değerdir. Diğer gelişmelere paralel olarak da ülke sayısı ile birlikte Sahra-Altı gelişen bir pazardır. Sahra-Altı, hammadde açısından zengin olmasına karşın teknoloji ve sanayi açısından güçlü bir konumda değildir. Sahra-Altı bölgesinde İnşaat, Tekstil, Gıda, Altyapı ve Madencilik, Meyve İşleme gibi sektörlerin potansiyeli oldukça yüksektir.

Türkiye açısından bakıldığında, Türkiye'nin hâlihazırdaki pozisyonu ve dinamizmi açısından Sahra-Altı bölgesi önemli bir piyasadır. Aynı zamanda Türkiye'nin başka avantajları da mevcuttur. Özellikle Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması, Müslüman Afrikalıların, Türkiye'ye karşı sempati duymasına neden olmakta, böylece Türkiye'yi örneğin Avrupa'ya göre farklı bir konuma oturtmalarına neden olmaktadır.

AFRİKA KITASI

	Nüfus (Milyon)	GSYİH (Milyon \$)	Kişi Başı Gelir (\$)	TÜFE - %	Ticaret Hacmi (Milyon \$)	Rezervler (Milyon \$)
Nijerya	139,8	91.300	653	17,9	71.800	28.280
Etiyopya	77,4	9.749	126	11,6	4.501	1.122
Kongo Dem. Cum.	57,5	7.107	123	21,6	4.298	131
Güney Afrika	42,6	239.510	5.622	3,9	111.038	18.579
Tanzanya	38,4	11.641	303	4,3	4.672	2.049
Kenya	34,3	18.730	546	10,3	8.648	1.799
Uganda	28,8	8.474	294	8,2	2.649	1.344
Gana	22,1	10.868	491	15,1	8.147	1.753
Mozambik	19,8	6.600	333	7,2	3.987	1.054
Madagaskar	18,6	5.100	274	18,5	2.221	481
Fildişi	18,2	16.172	888	4,0	12.950	1.322
Kamerun	16,3	15.105	926	2,0	5.994	949
Angola	15,9	20.195	1.270	24,0	32.919	3.197
Nijer	14,0	3.437	245	7,8	1.169	250
Mali	13,5	5.568	412	6,4	2.332	855
Burkina Faso	13,2	5.659	428	6,4	1.439	438
Zimbabve	13,0	4.300	330	267	3.741	155
Malawi	12,9	2.076	160	15,4	1.280	159
Senegal	11,7	10.058	859	1,7	4.524	1.191
Zambiya	11,7	7.180	613	18,3	4.354	560

KATILIMCI LİSTESİ

T. C. Dışişleri Bakanlığı

Süha UMAR- Büyükelçi, Afrika ve Doğu Asya İkili Siyasi İşler Genel Müdürü
Numan HAZAR- Büyükelçi, Milli Savunma Bakanı Dış Politika Danışmanı
Doç. Dr. Ali Engin OBA- Büyükelçi
Serap ATAAY- Büyükelçi, Afrika ve Doğu Asya İkili Siyasi İşler Genel Müdür Yardımcısı
Ahmet YÜCEL- Afrika ve Doğu Asya Genel Müdürlüğü Daire Başkanı
Aykut KUMBAROĞLU- Afrika Dairesi Şube Müdürü

Sudan Büyükelçiliği

Mohamed El Hassan Ahmed El HAJ- Büyükelçi
Abdelgader A. M. DAFFALLA- Müsteşar
Mhamed ABUELKHIER- Başkâtip

Nijerya Büyükelçiliği

Ibukun A. OLATIDOYE- Müsteşar

Mısır Büyükelçiliği

Amal SALAMA- Büyükelçi Vekili

Etiyopya Büyükelçiliği

Teramed ADANE- Ataşe
Markos GETA- Ataşe

Libya Büyükelçiliği

Muhammed ZENATI- Müsteşar

Fas Büyükelçiliği

Mhamed IFRIQINE- Müsteşar
Salah OUKHAY- Müsteşar
Mohamed CHAKIB- Müsteşar

G. Afrika Büyükelçiliği

Andre Van STRATEN- Başkâtip

Tunus Büyükelçiliği

Khaled SALHI- Müsteşar

Senegal Büyükelçiliği

Nicolas NYOUKY- Müsteşar
Elhadji Momar CİSSE- İkinci Kâtip

T. C. Başbakanlık Dış İlişkiler Başkanlığı

Ilgın ATALAY- Daire Başkanı

T. C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı

Attila G. KIZILARSLAN- Daire Başkanı

TİKA

Musa KULAKLIKAYA- Başkan Yardımcısı

Özlem GÜVENÇ- Teknik Yardım Uzmanı

UNDP

Mahmood AYUB- BM Yerleşik Koordinatörü ve BM Kalkınma Programı Türkiye Temsilcisi

Halide ÇAYLAN- Koordinatör Yardımcısı

T. C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ- Başkan Yardımcısı

Mustafa Selim YILMAZ- Dış İlişkiler Uzmanı

DEİK

Nihan YELUTAŞ- İş Konseyi Koordinatörü

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü

Selin UĞUR- Uzman Yardımcısı

M. E. B. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

Doç. Dr. İbrahim ÖZDEMİR- Genel Müdür

İTO

Abdullah ÇINAR- Yönetim Kurulu Üyesi

Hakan ARCA- Araştırma Raportörü

TUSKON

Timur TİĞDEMİR

Gökhan MUTCALI

AKSİAD

Prof. Dr. Kemalettin ÖZDEMİR- Koordinatör

Haydar ÇAĞIL- Genel Sekreter

TASAM

Süleyman ŞENSOY- TASAM Başkanı

Engin SELÇUK - TASAM Koordinatörü

Dr. Ahmet KAVAS- TASAM Afrika Enstitüsü Koordinatörü

Ufuk TEPEBAŞ - TASAM Uzman

Oğuzhan KÖSE - TASAM Uzman

Fatma Günce KANLI - TASAM Uzman

Nural KARADAĞ - TASAM Ankara Temsilcisi

**COMMON STRATEGIC VISION DEVELOPMENT PROJECT
DIPLOMATIC REPRESENTATIVES OF TURKEY AND
AFRICAN COUNTRIES**

**IVTH WORKSHOP FINAL REPORT
“Economic Relations Between
African Countries and Turkey”**

EDITOR

Oğuzhan KÖSE

* Sonuç Raporu: 1-18, Final Report: 19-36

CONTENTS

PRESENTATION	21
THE ECONOMIC RELATIONS BETWEEN TURKEY AND AFRICAN COUNTRIES	
Süha UMAR	22
TURKEY AFRICA RELATIONS	
Attila G.KIZILARSLAN	25
A LOOK AT THE ECONOMIC RELATIONS BETWEEN TURKEY AND AFRICA	
Abdullah ÇINAR.....	32
WORKSHOP PARTICIPANT LIST	35

PRESENTATION

Africa, having a huge population, rich natural resources, a vast expanse of land and the largest number of developing countries in the world, holds a significant importance for the world's economic stability and growth. However, Africa's participation in the world economy declined alarmingly in terms of GDP, exports and foreign investment.

The continent's slower growth and lower attraction of foreign direct investments than the rest of the world resulted in a slump in its share in the world trade. Over the last five years, the continent attained rather high growth rates, foreign investment flows, and export earnings. The aggregate economic performance confirms a partial recovery in the region. Yet, these positive developments seem to have a limited effect on poverty reduction and advanced integration with the world economy. Africa still has a GNP of merely 800 billion dollars, and a population exceeding 900 million, half of which live on a daily income of less than 1 dollar, as well as a share of just 2,5 percent in the world trade. These figures clearly point to the continued marginalization of Africa from the globalization process, and hence the social exclusion of the vast majority of its peoples.

Such organizations as the United Nations and innovative initiations like the “New Partnership for Africa's Development” have been working for the achievement of sustainable development in Africa. Essentially we are of the view that these initiatives should be accompanied by responsible and coherent economic policies which are tailored to meet the specific needs of African countries, inclusive of direct investments in the continent, and elimination of trade barriers against African exports. In regard of this fact, Turkey initiated a Strategy for Enhancing Trade and Economic Relations with Africa in 2003, mainly aiming at making a contribution to eliminate poverty in Africa back on the track of sustainable development, and ending the marginalization of the continent in the globalization process. Under this strategy we have been implementing country and region based programs in Africa structured according to the political stability, economic outlook, Foreign trade structure, and regional integration process of each country or region. For centuries, our relations with African countries have always been sustained on the basis of friendship. As of today, Turkey, with its advanced economy, skilled labor force and experience in international markets, is committed to further its relations with the African countries. The African continent is the birthplace of mankind and has been an indispensable resource base serving humanity for centuries.

In this context the fourth workshop under the “African Countries- Turkey Diplomatic Representatives Developing Strategic Vision Project” is titled with economic relations. We hope this project and workshop will help to improve the relations between African Countries and Turkey.

Süleyman Şensoy
TASAM Chairman

THE ECONOMIC RELATIONS BETWEEN TURKEY AND AFRICAN COUNTRIES

Suha UMAR
Ambassador

Dear Chairman
Esteemed Ambassadors
Valued Participants

I am honored to be addressing you on behalf of the Ministry of Foreign Affairs today. For this reason I would like to thank Mr. Suleyman Sensoy, the esteemed Chairman of the Turkish Strategic Studies Center, for his kind invitation to this meeting.

These work shops that are arranged by TASAM make possible for the Turkish Official institutions, non-governmental organizations and the representatives of the African nations to come together and as such provide the means for the exchange of opinions.

Before I evaluate the status of the economic relations between Turkey and the African Countries, I would like to give you some information about the general state of Turkish economy.

Turkey has gone through an important economic change within the last 20 years. Turkish economy has displayed growth in many sectors with the help of the trade policies based on exports.

We can summarize the general strategy of our government as follows:

- To achieve a sustainable economic growth;
- Reestablishment of the macro-economic equilibrium;
- Taking measures that will create employment;
- Rehabilitation of the financial sector;
- Establishing stability in the balance of foreign payments.

I can say that the main targets of this program have been achieved today, to give you some examples the inflation rate has been pulled back to single digit numbers and a consistent growth in economy has been realized. At present Turkey is among the first 20 largest economies in the world with its Gross National Product that reaches 400 billion US\$.

Within the last five years, Turkish economy has grown at an average rate of 7% and the per capita income reached 5.447 US\$ level in the year 2006.

The same year our foreign trade volume was 233 billion US\$. It is forecasted that by the end of year 2007 our income from exports would exceed 100 billion Dollar level.

Turkey has also been an attractive place to invest for the foreign investors due to its dynamic economy, wide scale domestic market, competitive industry and trained labor force. With the effect of the privatization of some public economic enterprises, the foreign capital inflow in Turkey in the year 2006 reached the level of 20 billion Dollars.

The foreign currency reserves of the Central Bank of Turkey has also increased in parallel to these developments and as of February 2007 it reached the level of 60 billion US Dollars. It is thought that this level of reserves provides the necessary means to overcome the effects of the fluctuations that may take place in the domestic as well as foreign markets.

This status of the Turkish economy that I tried to summarize in short, gives us the opportunity to develop economic and trade relations with our African friends and to provide them with support when such becomes necessary.

Turkey believes that there are significant fields of cooperation existing in the Continent of Africa.

The technological know-how and experience that is needed by most African nations is available in Turkey and we have taken significant steps in the direction to share these with our African friends. The fields of agriculture, health, professional training are a few examples.

Turkey, furthermore works towards increasing the direct investments made in Africa by the industrialized countries, for the official programs targeting developmental aid to be made widespread, and for the trade capacities of the African countries to be developed.

The volume of trade between Turkey and African states has reached the level of 12 billion Dollars in the year 2006. This figure was around 5.3 billion Dollars in the year 2003.

Our objective is to increase the trade volume with Africa to the level of 30 billion Dollars in the near future.

The direct investments made in the African Countries by some 350 Turkish companies have reached the level of 400 million US Dollars. We have no doubt that this figure will further increase in the future periods.

Until now, Turkish contracting firms have undertaken projects in the total value of 17.3 billion US Dollars in Africa, in particular in the North Africa. With the driving force that MEPAD program will create, Turkey would like to take place in the realization of many infrastructure projects that will mostly involve the Sub-Saharan countries. As you may know Turkey has sent a letter of intent to the African Development Bank on the 9th of May 2007 and relayed its wishes to become a shareholder in the subject matter financial institution. We believe that our membership in the African Development Bank and African Development Fund that may take place in the near future, shall open up new horizons in Africa for the Turkish Contracting Firms and as such serve the mutual benefit of the parties.

The commencement of flights to Hartum, Addis Ababa, Johannesburg, Dagos and Dakar by the Turkish Airlines will also have a positive effect on the development of economic and commercial relations between Turkey and African countries.

Turkey believes that freeing Africa of the ravaging effects of poverty, epidemics and natural disasters is a humanitarian and conscionable obligation. Our country following this line of thinking has been gradually increasing the humanitarian aid that is being provided to the Sub-Saharan Countries. In January 2007 Turkey made a contribution of 2 million Dollars to the humanitarian aid provided to the Sub-Saharan countries by the World Food Program.

On the other hand, our country has pledged to provide a financial aid of 1 million Dollars, to help the effort to establish safety of food products in Nigeria in a sustainable manner.

I would like to point out the fact that Turkish Cooperation and Development Department (TIKA), the official institution in Turkey responsible of helping and supporting development, has expanded its efforts concerning Africa since the year 2005.

TIKA has established three program coordination offices in Africa in the cities of Addis Ababa, Hartum and Dakar. These offices provide support to various technical aid projects in the fields of primarily agriculture, health and education and they do not just serve the cities that they are located in but also the neighboring countries.

Dear Chairman

Esteemed Ambassadors

Valued Participants

These positive developments that I tried to summarize in general, are clear indications that the policy of opening out to Africa that was adopted as a policy by Turkey in the year 1998 has been implemented with determination.

I would like to stress the point that Turkey visualizes its relations with the African countries in a context that involves a partnership based on equality, justice and mutual benefits.

In ending my speech I would like to reiterate my thanks to TASAM for organizing this workshop, and wish all the best for the esteemed Ambassadors representing various African Countries in Turkey as well as the participants.

TURKEY AFRICA RELATIONS

Attila G.KIZILARSLAN

General Directorate of African Countries and Regional Organizations
General Directorate of Foreign Trade

The African continent is the birthplace of mankind and has been an indispensable resource base serving humanity for many centuries.

Hence, we consider it as an important task for the international community to work towards the welfare of the African people and Turkey will try to do its utmost to this end.

African countries have had to struggle with political instabilities and regional disputes along with the poverty, weaknesses and deprivation of human capital and physical infrastructure and superstructure, omnipresent in Africa. However, in recent years, a comparatively stable continent has emerged, and the economic activities which have been put off and the demand which has been low for a long time has been stirred. We expect that such activities will accelerate further in the coming years. We believe that Turkey, with its vision, “fair trade through free trade”, is the most appropriate country to help the African countries break the vicious circle of poverty and develop the economic and commercial relations of the African countries all over the globe because the geographical proximity between Turkey and Africa and Turkey's historical ties with certain African countries are crucial factors to the development of economic and commercial relations.

Also, the Turkish industrial and foreign trade infrastructure is quite complementary to those of the African economies. In this framework, Africa is a target market for our firms, particularly the small and medium sized enterprises. Not only does Africa constitute a vibrant market for the Turkish exports, but also it provides cheap raw materials for the Turkish industry.

For centuries, our political relations with African countries have always been maintained on the basis of friendship. As of today, Turkey, with its advanced economy, skilled labor force and experience in international markets is committed to further increase its existing trade and investment relations with the African countries.

This determination has led us to devise and implement a new Development Strategy towards the African countries that we initiated back in 2003.

In this context, “Strategy for Enhancing the Economic and Commercial Relations with Africa” was put into effect in 2003 by our Undersecretariat.

The main objectives of the Strategy are as follows:

- To increase the share of Turkey in the total trade volume of African countries up to 3% in three years (The share of Turkey in the total trade volume of Africa which is 567 billion dollars in 2005 is 2.1%),

- To open way for our small and medium sized enterprises so that they can penetrate into the region countries,
- To make either joint investments or direct Turkish investments with the relevant countries in Africa in order to increase the competitive power of Turkey in certain sectors,
- To transfer technology from Turkey to the region countries,
- To raise the share of Turkish construction, consultancy and engineering firms in the African markets
- To diminish the poverty by investing in African countries through increasing the economic activities and creating more value added in those domestic economies

The key instruments of the Strategy are in the following:

- To initiate the regular dialogue by creating Joint Economic Commission (JEC) or high level economic negotiation and decision-making mechanisms,
- To conclude rapidly the basic agreements that will constitute the legal framework of our relations with the African countries,
- To make preferential trade arrangements and Free Trade Agreements with the African countries in line with Turkey's obligations towards the EU and other international liabilities,
- To provide the African countries with the technical assistance in the preparation and implementation of the laws regarding the trade policy instruments in parallel to the international practices,
- To support the membership efforts of the African countries with regard to the WTO,
- To create the comfortable conditions for holding introductory activities such as the fairs, exhibitions, buyers' missions and trade missions more often,
- To establish the new offices of Commercial Counsellor in the African countries,
- To help Turkish technical consultancy firms structure themselves in the target countries and to promote the creation of new projects in the African countries by these firms via donations and credits offered under agreeable terms,
- To strengthen the activities of Turkish banks in the African countries,
- To provide the African countries with the technical assistance and educational support in the fields in which Turkey is pretty experienced.

In the context of the Strategy, certain target countries were designated considering such factors as the political stability, economic situation, volume and regime of foreign trade, natural resources, growth potential, strategic location and regional integration processes. It is quite necessary to study the African countries by categorizing them as the North African countries and Sub Saharan countries. Country and region based specific studies were initiated on North African and Sub Saharan countries under the Strategy.

NOTEWORTHY OUTCOMES OF THE STRATEGY

From the initiation of our Strategy towards African continent, we had noteworthy outcomes of the strategy through the implementation of its tailor-made instruments. These give us power and courage to continue exerting our efforts in an accelerated mode.

As our plans for the future have already been set on the Strategies towards the African countries, I would like to reveal some milestones and key points of it.

- In order to create an atmosphere conducive to solving the problems faced by our firms in North African countries concerning the market access and apt for the free movement of goods, services and capital, the negotiations on Free Trade Agreements (FTA) with these countries were initiated by our country. In this regard, FTAs were signed with Morocco, Egypt and Tunisia and the negotiations with Algeria were commenced. These FTAs are the first agreements signed in Africa. Also, the FTA negotiations with South Africa were instigated. In addition, in the context of the current trade relations between the EU and Africa-Caribbean-Pacific, it is planned to negotiate FTAs with Sudan, Democratic Republic of Congo, Kenya, Ethiopia and Djibouti this year. The Agreements on the Avoidance of Double Taxation were signed between our country and Egypt, Algeria, Tunisia, Morocco, Ethiopia, Sudan, South Africa, and also the Agreements on Reciprocal Promotion and Protection of Investments were signed between our country and Egypt, Algeria, South Africa, Tunisia, Morocco, Sudan, Ethiopia bilaterally.
- After putting into practice the Strategy, Trade and Economic Cooperation Agreements were signed with nine countries, namely, Kenya, Tanzania, South Africa, Mauritania, Côte d'Ivoire, Madagascar, Burkina Faso, Malawi and Guinea Equatorial in order to complete economic and commercial legal framework between our country and the African countries so as to promote smooth functioning of economic and commercial activities. Subsequent to signing these agreements, our efforts still continue with a view to making other agreements.
- In order to conclude the agreements aiming at establishing the legal framework of economic and commercial relations between Turkey and Mozambique, Gabon, Angola, Ghana, Namibia, Liberia, Sierra Leone, high level negotiations have already been initiated and preliminary talks have been conducted. These agreements will be signed shortly.
- In order to further develop bilateral relations between Turkey and the African countries, JEC meetings were held with nine countries, namely, Senegal, Djibouti, Cameroon, Morocco, Libya, Algeria, Sudan, Ethiopia, Tunisia, and consequently important concrete projects were developed during these meetings.
- First of all, it is quite imperative to raise the number of diplomatic representations in Africa, consisting of 53 countries. Our country still has only 12 Embassies in Africa where our country presently has intensive economic and commercial engagements as well as the historical ties. The number of the Offices of the Commercial Counselor reached 11 in 2007 whereas this number was only four in 2004.

- In line with the establishment of new Turkish Embassies in the African countries, the number of the Offices of the Commercial Counselor will also increase in the very near future and with this increase it will be achievable to further enhance economic and trade relations.
- One of the chief instruments of the Strategy is the technical assistance and educational programs that will significantly contribute to the development efforts of Africa. In this connection, meetings were held with TİKA in order to constitute a proper environment to coordinate technical assistance and educational programs to be offered by all Turkish public institutions and to use them in accordance with our targets and as a result TİKA accepted to assume engagements in the African countries. TİKA Offices were established in Addis Ababa (Ethiopia), Khartoum (Sudan) and Dakar (Senegal).
- We are quite aware the importance of technical assistance to African countries, particularly to the LDCs, to improve their capabilities, capacities and efficiency. At this point, I would like to mention here the solid commitment of Turkish government to increase its ongoing technical assistance to LDCs in the coming years. In addition to the existing 3 offices in Africa, there will be new technical assistance offices of TİKA to be established in LDCs of the African continent to further enhance the scope and magnitude of Turkish technical assistance.
- Because of some negative developments in the relations with Libya, the Turkish firms in Libya were discharged to a considerable extent. We closely follow the recent developments emerging as a consequence of the integration of Libya into the international system lately and the removal of the sanctions applied to Libya. In this direction, high-level contacts with Libya were instituted again. So a Joint Reconciliation Commission was established to liquidate the credits owed to the Turkish construction companies by Libya, which has been the main question in our bilateral relations for the last two decades, and the efforts still continue with the aim to liquidate these credits. Also, recently good opportunities for the Turkish firms began to emerge in the construction market of Libya that developed as a result of the considerable increase in the price of oil. So, after a long period of time, the Turkish construction firms began to undertake new projects last year and today the most prominent Turkish firms have begun to take part again in the bids opened in this sector.
- Sudan which developed economically and politically with the discovery of rich oil reserves in 1999 was announced as a priority country in East Africa and in this connection specific programs were put into practice for the promotion of development of Sudan. The Turkish firms began to be more involved in Sudan in the framework of efforts made up to now. The number of Turkish firms investing in Sudan reached 120 and the amount of investments totaled 200 million dollars. The total value of the projects assumed by the Turkish contractors exceeded 265 million dollars.
- The activities carried out to boost economic relations with Morocco and Algeria, particularly the broad contractors' missions, provided good opportunities for the Turkish contractors to get involved in these construction markets, and in this framework the Turkish construction companies have undertaken projects amounting to 635 million dollars in Morocco and 376 million dollars in Algeria for the last three years.

- In order to further promote the openness of road transportation sector, in which our country is comparatively advantageous, a proper environment has been created for the Turkish road transportation firms to get engaged in Sudanese, Djiboutian and Ethiopian markets for the last two years.
- The trade missions, buyers' missions, fairs and other intensive programs organized in the target countries triggered giant leaps in the Turkish exports to Algeria, Morocco, Libya, South Africa, Sudan, Ethiopia, Djibouti and Cameroon.
- We firmly believe the importance of direct contacts between public and private sectors of Turkey and the African countries, thus, we will organize fairs, buyer's missions and trade missions. There will be more than 15 Turkish Exports Fairs and national participations in the international fairs to be held in African continent within 2 years. As we regularly organize trade missions to African countries and also invite their private sectors to visit the exhibitions in Turkey and get acquainted with their Turkish counterparts, we will increase the number of these events and enhance their scope to meet the needs of African countries and help their economic development through technology transfer and introduction of new industries for creation of more value added in those countries.
- Many Turkish firms could have the chance to acquire raw materials, extremely necessary for the Turkish industry, without the involvement of middlemen as a result of our actions initiated with a view to obtaining them directly from Africa.
- Our exports to Africa which was 2.1 billion dollars in 2003 reached 4.6 billion dollars in 2006 whereas our imports from Africa which was 3.3 billion dollars in 2003 reached 7.3 billion dollars in 2006. It should be noted that we predominantly import the basic raw materials such as the hydrocarbons.
- Considering the period from the beginning of 2003, when the Strategy was initiated, to the end of 2006, it should be underlined that the trade volume of Turkey with the African countries increased from 5.5 billion dollars to 11.8 billion dollars with a 117% increase. This increase in the trade with the African countries is much higher than the increase in the overall trade volume of Turkey (91%) in the same period.
- While we expect our exports to African continent to reach 6,2 billion USD at the end of 2007, Turkish imports from African countries is foreseen to exceed 9 billion dollars. Thus, the trade volume with the African continent will be more than 15 billion dollars at the end of 2007.
- Due to these very positive developments in our commercial relations with the continent, we expect the trade volume exceed 30 billion dollars at the beginning of 2011.
- The five main export partners of Turkey are Algeria, Egypt, Libya, Morocco and South Africa in 2006 whereas the main import partners of Turkey in Africa are Libya, Algeria, South Africa, Egypt and Nigeria. 0
- The total values of the projects undertaken by the Turkish construction companies in 2003, 2004, 2005 were 578, 652 and 949 million dollars respectively. In other words,

the value of the projects undertaken in the period between 2003 and 2005 increased by 62%. This figure reached 2.3 billion dollars in 2006, marking a record increase.

- Preliminary figures for the projects undertaken by the Turkish construction companies in Africa exhibits a drastic increase and the sum of projects by our companies is expected to exceed 5 billion dollars for 2007 due to a high infrastructure and superstructure demand of North African countries, particularly Libya and Algeria.

- Turkish investments in Africa have increased tremendously since 2003 and exceeded 500 million dollars at the end of 2006.

- With the entry into force of the Turkish-Egyptian Free Trade Agreement, certain Turkish firms have shifted some of their investments to Egypt. We expect that the trend will go on in an accelerating speed.

- Since the inauguration of the Strategy aiming at facilitating the investments in the African countries to be made particularly by the Turkish SMEs and raising the share they obtained from the value-added created in Africa, many Turkish firms began to invest mainly in North African countries, Sudan, Ethiopia and South Africa and we hope the further acceleration of such investments in the coming years.

- Total sum of Turkish investments in the African continent is expected to reach 5 billion dollars by the end of 2010.

- Turkey's share in the North African market reached 4% as a consequence of our activities in five North African countries specified as the targets, namely, Algeria, Egypt, Libya, Morocco, Tunisia.

- In line with the targets of the Strategy, Trade Missions organized in seven countries, that is, Algeria, Sudan, Libya, Egypt, Ethiopia, South Africa, Tunisia, and we, as Turkey, participated in 61 international fairs at national level. Nine of these fairs were organized as "Turkish Exports Fairs".

- Moreover, Turkey attaches great importance to the positive contributions of NGO's towards our Strategy implementations. As a good example of cooperation between public institutions and NGO's of Turkey, TUSKON, we had very successful and result-oriented programs within the last two years as organizing Turkey-Africa Foreign Trade Bridge Programs. As we experienced, these events had very positive outcomes to introduce the private sectors of countries and so many Turkish companies started to invest in some African countries. Therefore, we will continue to organize similar programs densely in the next years with TUSKON.

- In line with the Strategy, as to give some figures, "Turkey-Africa Foreign Trade Bridge Program" was organized in Istanbul on May 8-9, 2006, by the Confederation of Businessmen and Industrialists of Turkey (TUSKON). Around 1,500 businessmen from the Turkish private sector, 12 Ministers from different African countries and about 500 African representatives participated in the program.

- The second phase of this program was held on May 16-20, 2007, with a greater participation of 890 African businessmen, 24 Ministers and Vice Ministers, more than

70 high level bureaucrats and media. We believe that the results of this program will be taken very soon in terms of trade, contracting and consultancy services and direct Turkish investments towards African continent.

- Actually, this program remarkably shows us the determination of Turkey by its public and private sectors to increase its economic and commercial relations with the continent through all possible ways and means.
- We should also mention here the invaluable support and efforts of African Union to further enhance the relations between Turkey and the continent.
- We are ready to join our efforts with the African Union to have broader scope and magnitude and look to the brilliant horizon.
- Within the Strategy, a Memorandum of Understanding (MoU) was signed on May 3, 2006, between the Islamic Development Bank (IDB) and our Undersecretariat with a view to diversifying international financing resources of the Turkish firms eager to trade with and invest in the African countries and the Turkish contractors keen on meeting the needs of these countries which develop pretty fast relative to the previous years regarding the infrastructure and superstructure. This MoU is specifically designed to develop the economic and commercial relations between Turkey and the African countries.
- Through this MoU signed with the IDB, it will be possible for the Turkish firms engaged in economic activities in Africa to utilize the financial resources of the IDB in addition to the resources of the Turk Eximbank.

A LOOK AT THE ECONOMIC RELATIONS BETWEEN TURKEY AND AFRICA

Abdullah ÇINAR

Istanbul Chamber of Commerce
Member of the Board of Directors

TRADE RELATIONS BETWEEN TURKEY AND AFRICA

It is targeted to increase the trade volume between Turkey and Africa to fifteen billion Dollar level. Especially within the last three years it has been observed that the economic and trade relations between Turkey and Africa are on the rise. Our trade volume with Africa has increased to ten billion Dollars from one and a half billion Dollars within the last 4 years and for the year 2008 a trade volume of fifteen billion Dollars has been targeted. The trade with Africa is mainly conducted through the countries that are located on the Mediterranean. It has been determined that the growth rate of the trade with the Sub-Saharan countries is higher than the growth rate of the total trade with the continent.

SUB-SAHARAN REGION

The Sub-Saharan Region in Africa includes some 45 countries. In terms of population it can be seen that Nigeria has taken the lead as the most populated country. The seven countries following Nigeria have moderate population sizes. 12 of the countries from the remaining have populations ranging between twelve and twenty million and 25 of them have populations of less than ten million.

THE IMPORTANCE OF THE SUB-SAHARAN COUNTRIES

Starting from the end of the 1990s, it has been observed that the interest in the region has picked up again. Various raw materials, the wealth of petroleum resources and mines in some countries, have had major contribution to the increase in the strategic importance of Sub-Saharan Africa. Africa has become a focus of attention of many countries such as the United States of America (USA), European Union (EU) Russia, Japan, and India and especially of the Peoples Republic of China.

THE VISIT OF THE MEMBERS OF ISTANBUL CHAMBER OF COMMERCE TO WEST AFRICA

With regard to Africa a "Cooperation Protocol" has been signed between Istanbul Chamber of Commerce (ITO), Istanbul Metropolitan Municipality and Turkish Cooperation and Development Administration (TİKA). As a result of the preliminary studies carried out within the framework of the subject matter Cooperation Protocol, as a first step, visits were arranged to the African Countries of Senegal, Mali, Ivory Coast and Ghana in the first week of July.

IMPRESSIONS FROM WEST AFRICA

The West African countries, due to their position and economic potential are quite important and neglecting them could be a regrettable mistake. In these countries, the per capita income is around one thousand Dollar level or lower but at the same time it

can be said that the per capita national income levels in these countries have been on a fast track in terms of growth.

Turkey in the eyes of Africa is in a more advantageous position compared to the countries in Europe due to the colonialist moves of these countries towards Africa in the past. This situation has been emphasized by the public institutions and establishments that have been in contact with the African authorities as well as the non-governmental organizations (NGO).

If we look at the subject from the perspective of the agricultural potential of the African Countries, the products such as agricultural raw materials, cotton, cacao, coffee, bananas, and gold and similar products can be imported while any and all kinds of products can be exported to these countries. In terms of African reality, the subject matter countries have very simple industrial facilities (small scale textile fabric manufacturing, cement and flour production) and as such they are forced to import many of the products and goods they need from other countries.

A high level of demand has been observed during our visit to Africa for nearly all products that may be consumption materials such as primarily all types of processed food, construction materials, plastic home items, textile products. Simultaneously, as these countries are at the initial steps of industrialization venture and efforts, they show special interest in products such as agricultural machinery, textile machinery, and generators and a high demand towards these products have been observed in all of the countries where studies were carried out.

It will not be an overstatement to say that virtually all of the final products in the markets of each of these countries are imported. It can be said that the product quality is very low in proportion to the purchasing power of the people and their packaging is arranged in an extremely ordinary manner. However, the prices of the products are very high contrary to the quality of the products.

Another impression we had during the trip is related to the construction sector. Besides the density of the constructions, it has come to our attention that the quality of the constructions is very low. Nonetheless, the construction sector stands out as a sector that will inevitably grow in proportion to the high population increase and due to their currently being at a very low level with respect to the future. Simultaneously, when the superstructure and infrastructure requirements that will arise together with economic growth are taken into consideration, it comes to attention as one of the most important areas with a potential.

Concurrently, the distribution channels in all countries show a very scattered and individual structuring. Big volume commerce is completely under the control of notable but very few businessmen, and it is also possible to enter into cooperation with them. However, the fact that initial commerce with these countries will be at very small sizes and especially orders will be at a couple or a few thousand dollars should be taken into consideration.

Great incentives are provided in all of these countries to foreign companies that want to make investments. Idle machinery of companies who plan to make investments here; especially in the textile sector are put into use in the said countries.

Besides all these, a certain population of these four countries being Moslem may be regarded as an advantage. When the target audience profile is being determined in trade, the fact that polygamy is very common among Moslems comes to attention as an important detail.

Especially activities such as exhibition organizations have a great importance in developing commercial relations.

CONCLUSION

When the whole of the African continent is taken into consideration, especially the Sub-Saharan region draws attention. This region is worth focusing on especially due to the number of countries. In parallel to the other developments, Sub-Sahara is a growing market together with its number of countries. Although Sub-Sahara is rich in raw materials, it is not in a strong position from a technology and industry point of view. The potential of Construction, Textile, Food, Infrastructure and Mining, Fruit Processing and similar sectors are very high in the Sub-Saharan Region.

When regarded from Turkey's point of view, Sub-Saharan region is an important market for the current position and dynamism of Turkey. At the same time, Turkey has other advantages. Especially the fact that Turkey is an Islamic country, raises sympathy amongst Moslem Africans towards Turkey, as such it results in them placing Turkey in a different position for example such as when compared with Europe.

CONTINENT OF AFRICA

	Population (Million)	GDP (Million \$)	Per Capita Income (\$)	CPI - %	Trade Volume (Million \$)	Reserves (Million \$)
Nigeria	139,8	91.300	653	17,9	71.800	28.280
Ethiopia	77,4	9.749	126	11,6	4.501	1.122
Congo Dem. Republic	57,5	7.107	123	21,6	4.298	131
South Africa	42,6	239.510	5.622	3,9	111.038	18.579
Tanzania	38,4	11.641	303	4,3	4.672	2.049
Kenya	34,3	18.730	546	10,3	8.648	1.799
Uganda	28,8	8.474	294	8,2	2.649	1.344
Ghana	22,1	10.868	491	15,1	8.147	1.753
Mozambique	19,8	6.600	333	7,2	3.987	1.054
Madagas car	18,6	5.100	274	18,5	2.221	481
Ivory Coast	18,2	16.172	888	4,0	12.950	1.322
Cameroon	16,3	15.105	926	2,0	5.994	949
Angola	15,9	20.195	1.270	24,0	32.919	3.197
Niger	14,0	3.437	245	7,8	1.169	250
Mali	13,5	5.568	412	6,4	2.332	855
Burkina Faso	13,2	5.659	428	6,4	1.439	438
Zimbabwe	13,0	4.300	330	267	3.741	155
Malawi	12,9	2.076	160	15,4	1.280	159
Senegal	11,7	10.058	859	1,7	4.524	1.191
Zambia	11,7	7.180	613	18,3	4.354	560

WORKSHOP PARTICIPATION LIST

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey

Süha UMAR- Ambassador, Director of Bilateral Political Affairs for Africa and East Asia

Numan HAZAR- Ambassador, Foreign Policy Adviser of National Defence Minister

Ambassador Assoc. Prof. Ali Engin OBA

Serap ATAAY- Ambassador, Assistant of Director General for Bilateral Political Affairs for Africa and East Asia

Ahmet YÜCEL- Assistant of Director General for Bilateral Political Affairs for Africa and East Asia

Aykut KUMBAROĞLU- African Agency Director of Department

Sudan

Mohamed El Hassan Ahmed El HAJ- Ambassador

Abdelgader A. M. DAFFALLA- Counsellor

Mhamed ABUELKHIER- First Secretary

Nigeria

Ibukun A. OLATIDOYE- Counsellorka

Egypt

Amal SALAMA- Assignee Ambassador

Ethiopia

Teramed ADANE- Attache

Markos GETA- Attache

Libyan Arab Jamahiriya

Muhammed ZENATI- Counsellor

Morocco

Mhamed IFRIQINE- Counsellor

Salah OUKHAY- Counsellor

Mohamed CHAKIB- Counsellor

Republic of South Africa

Andre Van STRATEN- First Secretary

Tunisia

Khaled SALHI- Counsellor

Senegal

Nicolas NYOUKY- Counsellor

Elhadji Momar CÏSSE- Second Secretary

Turkis Republic Prime Ministry Foreign Policy Chairmanship

Ilgın ATALAY- Head of Department

Republic of Turkey Undersecretariat of the Prime Ministry for Foreign Trade
Attila G. KIZILARSLAN- Head of Department

TİKA

Musa KULAKLIKAYA- Vice Chairman
Özlem GÜVENÇ- Technical Support Expert

UNDP

Mahmood AYUB- Permanent Coordinator for UN and Turkey's Representative of UN
Development Program
Halide ÇAYLAN- UN Coordination Officer

Republic of Turkey Prime Ministry Department of Religious Affairs

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ- Vice Chairman
Mustafa Selim YILMAZ- Foreign Relations Expert

Foreign Economic Relations Board

Nihan YELUTAŞ- Coordinator for Labour Council

**Republic of Turkey Ministry of Culture and Tourism Publicity of Directorate
General**

Selin UĞUR- Assistant Expert

M. E. B. General Directorate of Foreign Relations

Doç. Dr. İbrahim ÖZDEMİR- General Director

İTO

Abdullah ÇINAR- Member of Administrative Board
Hakan ARCA- Research Reporter

TUSKON

Timur TIĞDEMİR
Gökhan MUTCALI

AKSİAD

Prof. Dr. Kemalettin ÖZDEMİR- Coordinator
Haydar ÇAĞIL- General Secretary

TASAM

Süleyman ŞENSOY- TASAM Chairman
Engin SELÇUK - TASAM Coordinator
Dr. Ahmet KAVAS- TASAM Coordinator of African Institute
Ufuk TEPEBAŞ - TASAM Expert
Oğuzhan KÖSE - TASAM Expert
Fatma Günce KANLI - TASAM Expert
Nural KARADAĞ - TASAM Ankara Representative